
TABLE OF CONTENTS

Іннола Новикова

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ СУЧАСНИХ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ 4

Наталія Демчук

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МІЖНАРОДНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ 8

Роман Безус

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ З
ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ 12

Арнольд Сокульський

УКРАЇНСЬКИЙ КОЗАЦЬКИЙ ПАНТЕОН 18

Олександр Бондаренко

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ОСТАННІЙ ЧВЕРТІ ХVIII – ПЕРШІЙ
ПОЛОВИНІ ХІХ ст.: ДОРАДЯНСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ 23

Наталія Ліба

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 27

Діана Максименко

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ КАДРОВОЇ ПІДСИСТЕМИ 31

Лєнара Аджиєва

РЕФОРМА 1861 р. І ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ В КРИМУ 35

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Демчук Наталія Іванівна

Дніпропетровський державний аграрний університет, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Дніпропетровського державного аграрного університету (Україна)
e-mail: natademchuk@mail.ru

РЕЗЮМЕ

В статті розглядаються питання державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та міжнародного співробітництва для активізації інвестиційної діяльності в Україні. Визначено фактори, що сприяють припливу іноземних інвестицій у країну.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, інвестиційна діяльність, іноземні інвестиції, державне регулювання.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются вопросы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности и международного сотрудничества для активизации инвестиционной деятельности в Украине. Определены факторы, способствующие притоку инвестиций в страну.

Ключевые слова: международное сотрудничество, инвестиционная деятельность, иностранные инвестиции, государственное регулирование.

ABSTRACT

This paper deals with the state regulation of foreign trade and international cooperation to stimulate investment in Ukraine. Factors contributing of inflow of foreign investment into the country.

Keywords: international cooperation, investment, foreign investment, government regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасний стан розвитку світового господарства характеризується значним поглибленням і зміцненням міжнародних зв'язків. На сучасному етапі світогосподарського розвитку економічні відносини країн стають все більш широкими і різноманітними. Для країн світу створюються сприятливі передумови підвищення ефективності функціонування національних економік за рахунок оптимального використання переваг міжнародного розподілу праці.

Країни, які отримують прямі іноземні інвестиції, можуть мати вагомий економічний результат від їх вкладення за умов наявності відповідного механізму використання. Для уникнення негативних наслідків участі в процесах міжнародного співробітництва на всіх рівнях, необхідно мати чітке уявлення щодо особливостей зовнішньоекономічної діяльності країн з урахуванням їх законодавства, методів державного регулювання інвестиційного процесу.

Серед західних дослідників проблеми прямого зарубіжного інвестування найбільш ґрунтовно виклали у своїх працях Дж. Даннінг, П. Кругман, Р. Мандела, К. Маєр, М. Портер та інші. В Україні зробили наріжним каменем своїх праць О. Білорус, О. Гаврилюк, Б. Губський, А. Івасенко, Д. Лук'яненко, О. Мозговий, О. Плотніков, А. Пересада, А. Поручник, І. Сазонець та інші. Українськими вченими обґрунтовані сутність іноземного інвестування, його мікро- і макромотивація, розкриті чинники, що сприяють або перешкоджають залученню ПІІ в українську економіку.

Виходячи з актуальності, метою статті є дослідження особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні, здійснивши аналіз міжнародних та національних нормативно-правових актів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інвестиційна діяльність є ключовою для розуміння ходу відтворення, та переважно завдяки їй визначається циклічність економіки. Саме іноземні інвестиції є провідником сучасних технологій виробництва та управління, своєрідною «перепусткою» на світові ринки товарів та капіталів, дають змогу при цьому компенсувати дефіцит національних грошових коштів. Розвиток сучасної світогосподарської системи характеризується широким залученням країн до міжнародних інвестиційних процесів.

За останнє півстоліття типи прямих іноземних інвестицій (ПІІ), а також регіони-реципієнти, галузі промисловості, які беруть участь в них, зазнали значних змін. Безсумнівно, іноземні інвестиції будуть продовжувати бурхливо рости; існує ймовірність, що це буде відбуватися швидше, ніж у минулому, оскільки природа світової економіки останнім часом динамічно змінюється. З'являються такі важливі зміни у поведінці інвесторів і в інвестиційних процесах у цілому:

– змінилися основні види ПІІ. У той час як більшість інвестицій до Другої світової війни здійснювалися в природні ресурси та інфраструктуру, домінуючим видом ПІІ в післявоєнний період стали інвестиції в промисловість. Сьогодні найбільш важливими є інвестиції в сектор послуг. Створення підприємства в іншій державі стало домінуючим способом обслуговування зарубіжних ринків. Типи ПІІ стали більш різноманітними з розвитком затрато-і стратегічно-орієнтованих інвестицій;

– змінилась юридична структура оформлення прав транскордонної власності. Протягом тривалого часу спільні підприємства (СП) були найбільш поширеною формою співпраці в країнах, що розвиваються. Фактично, в багатьох країнах створення СП було єдиним засобом захисту інтересів закордонних інвесторів. Дана модель змінилась після того, як багато країн лібералізували своє інвестиційне законодавство, внаслідок чого загострилася конкуренція у сфері залучення інвестицій, і в даний час допускають існування підприємств із 100% іноземною участю в більшості галузей промисловості. Крім того, починають більш широко використовуватися інші форми співробітництва: стратегічні альянси та інші неакціонерні об'єднання.

Система державних гарантій прав та інтересів іноземних інвесторів ґрунтується на трьох рівнях [1]:

а) на рівні законодавства країн-одержувачів, де гарантується недоторканість власності. Обумовлюється тим, що конфіскація майна або інших активів проводиться на підставі рішення суду і тільки за обставин, безпосередньо визначених законом;

б) на багатосторонньому рівні. Наприклад, до Конвенції із регулювання інвестиційних суперечок між державами та громадянами інших країн, що була підготовлена Всесвітнім банком у 1966 р., уже приєдналися близько ста країн. У разі виникнення суперечок між державою, що приймає, та іноземним інвестором останній може звертатися по захист не до держави, з якої походять інвестиції, а до Міжнародного центру з регулювання інвестиційних суперечок при Всесвітньому банку у Вашингтоні [2];

в) на двосторонньому рівні, переважно за допомогою укладення між країнами угод про заохочення та захист інвестицій.

Проте завдання Багатосторонньої угоди з інвестицій полягає у створенні багатостороннього режиму, який закріпить принцип недискримінації та обмежить виключення із національного законодавства. Таким чином, намагання урядів нав'язати обмеження в інтересах національної промисловості розглядатимуться згідно з правилами Угоди. Виключення з такої протекціоністської політики можуть бути зроблені для малих та середніх компаній, які обслуговують як постачальників, так і отримувачів нових технологій, також в інтересах національних економік, щоб потенційні одержувачі зростаючих потоків інвестицій робили це за найменшими цінами, за високої якості продукції та послуг [3].

Діяльність іноземного інвестора, як правило, регулюється національним законодавством країни, що приймає. До міжнародних актів (багатонаціональних та регіональних), що регулюють іноземне інвестування, належать:

- звіт принципів і правил з обмеження ділової практики ЮНКТАД;
- міжнародний кодекс поведінки при передачі технологій ЮНКТАД;
- кодекс поведінки ТНК ООН;
- андський пакт;
- принципи дій ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку ЄС);
- Декларація про міжнародні капіталовкладення та багатонаціональні підприємства ОЕСР;
- Конвенція із регулювання інвестиційних суперечок між державами та громадянами інших країн [5].

Одним із заходів регулювання на міжнародному рівні виступають міжнародні інвестиційні угоди (МІУ). В них узгоджуються та закріплюються заходи по регулюванню іноземних інвестицій між відповідними країнами.

Нині світова практика розробила універсальний набір заходів, які використовуються для залучення іноземного капіталу. Серед них найбільше значення мають наступні: податкові стимули; фінансові стимули; нефінансові стимули.

У різних комбінаціях ці заходи залучення іноземних інвестицій використовуються в усіх країнах [6].

Прояв державного регулювання інвестиційної діяльності здійснюється через сукупність державних підходів і рішень, закріплених законодавством, організаційно-правових форм, у рамках яких інвестор здійснює свою діяльність. Таке регулювання може виражатись у безпосередньому (прямому) управлінні державними інвестиціями: системі податків з диференціюванням податкових ставок і податкових пільг, фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, бюджетних позичок, пільгових кредитів, у фінансовій і кредитній політиці, ціноутворенні, випуску в обіг цінних паперів, амортизаційній політиці [7].

Стратегічна інвестиційна політика розглядається як найважливіша складова загальної економічної політики, яку проводить держава. Державна політика включає регулювання умов інвестиційної діяльності, яке здійснюють органи виконавчої влади країни в цілому і окремі суб'єкти відповідно до чинного законодавства. Державне регулювання іноземного інвестування має ґрунтуватися на принципах взаємної відповідальності іноземного інвестора і держави: дотримання основних прав і свобод іноземних інвесторів; юридичної відповідальності іноземних інвесторів за порушення закону або міжнародних договорів; заохочення іноземних інвесторів, які спрямовують інвестиційні ресурси у програми (проекти), визначені державою як пріоритетні; удосконалення законодавства щодо іноземних інвестицій [5].

Міжнародними дво- та багатосторонніми угодами, як правило, регулюються такі питання інвестування, як визначення інвестицій та інвесторів, умови ввезення прямих іноземних інвестицій, заохочення інвестицій, загальні норми режиму, переказ платежів, вимоги щодо результатів господарської діяльності, позбавлення інвестора прав власності, вирішення суперечок, норми поведінки корпорацій.

Окремі країни, які не підписали дво- або багатосторонніх угод, можуть ухвалювати спеціальні нормативно-правові акти, спрямовані на захист іноземних інвестицій. У такому разі держава бере на себе зобов'язання щодо охорони прав та інтересів іноземних інвесторів у односторонньому порядку. Передбачається, що дія такого нормативно-правового акта поширюється на всіх іноземних інвесторів [8].

Двосторонні інвестиційні угоди (ДІУ) дотепер мали найбільше практичне значення в регулюванні міжнародних потоків ПІІ. Вже більше сорока років країни укладають ДІУ з метою захисту і заохочення іноземних інвестицій. Історично розвинуті країни поклалися на ДІУ як на механізм забезпечення захисту для їхніх інвестицій у країнах, що розвиваються, у той час як останні стали укладати ДІУ з метою залучення ПІІ. У

сучасних умовах в деяких випадках підписання ДІУ країною-імпортером капіталу є умовою для зниження політичного ризику, у чому хоче бути упевнена країна, яка експортує капітал [5].

Обмеження гнучкості управління викликають в інвесторів побоювання, що стосуються умов доступу і функціонування інвестицій, стабільності зобов'язань урядів приймаючих країн. Іноземні інвестори не можуть покладатися тільки на національне законодавство приймаючих країн у питаннях захисту своїх інвестицій, і через це країни звертаються до міжнародних інструментів регулювання ПІІ.

У розвинених країнах діє принцип, за яким для іноземних інвесторів створюється національний режим господарської діяльності. Декларацією про міжнародні капіталовкладення та багатонаціональні підприємства, що ухвалена у 1976 р., Організація економічного співробітництва та розвитку рекомендує країнам-членам ОЕСР надавати підприємствам з іноземними інвестиціями режим відповідно до законодавства країни-одержувача, а також урахувувати норми міжнародного права і міжнародних договорів. Цей режим повинен бути не менш сприятливим, ніж той, який створює держава для національних економічних суб'єктів [5].

В Україні єдину державну стратегію у сфері інвестиційної діяльності визначає Верховна Рада України, яка створює законодавчу базу для сфери інвестиційної діяльності; затверджує пріоритетні напрями інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму у складі Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони довкілля; в межах Державного бюджету України визначає обсяг асигнування для фінансової підтримки інвестиційної діяльності [7].

Законодавча база є найважливішим напрямком державного регулювання іноземних інвестицій. Переважна більшість заходів державного регулювання впроваджується за допомогою правових форм. Тому вдосконалення системи та принципів правового регулювання іноземного інвестування є вирішальним чинником поживлення надходжень капіталу нерезидентів [5].

Слід зазначити, що «державне регулювання інвестицій» та «державна інвестиційна політика» – не тотожні терміни. Інвестиційна політика – більш широке поняття і може застосовуватись як невтручання, тоді як поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності» має активну природу. До того ж, державне регулювання інвестиційної діяльності містить інструменти, що безпосередньо не стосуються інвестиційної політики. Держава здійснює регуляторну функцію інвестиційної активності за допомогою законодавства, через державне планування, програмування, через державні інвестиції, субсидії, пільги, кредитування, реалізацію соціальних і економічних програм. Державному регулюванню притаманний постійний пошук оптимального співвідношення ринкової та державної складових [7; 9].

Бажаючи залучити в Україну іноземні інвестиції, держава встановила певні державні гарантії захисту іноземних інвестицій, у тому числі: гарантії від зміни законодавства; гарантії щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їхніх службових осіб; компенсацію і відшкодування збитків іноземним інвесторам, завданих їм внаслідок дій або бездіяльності державних органів України чи їхніх службових осіб; гарантії у разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій.

Держава гарантує захист інвестицій незалежно від форм власності, а також видів іноземних інвестицій. Захист інвестицій забезпечується законодавством України та її міжнародними договорами. Інвесторам, у тому числі іноземним, забезпечується рівноправний режим, що виключає застосування заходів дискримінаційного характеру, які могли б перешкодити управлінню інвестиціями, їх використанню та ліквідації, а також передбачаються умови і порядок вивезення вкладених цінностей і результатів інвестицій [7].

З метою забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій. Державні гарантії не можуть бути скасовані або звужені щодо інвестицій, здійснених у період дії цих гарантій. Спори, пов'язані з інвестиційною діяльністю, розглядаються, відповідно, судом, арбітражним судом або третейським судом. Усі витрати та збитки іноземних інвесторів, спричинені цими діями, мають бути відшкодовані на основі поточних ринкових цін та/або обґрунтованої оцінки, підтверджених аудитором чи аудиторською фірмою. Компенсація, що виплачується іноземному інвестору, має бути швидкою, адекватною та ефективною [10].

Отже, одним із найважливіших факторів, що сприяє припливові іноземних інвестицій у країну, є наявність ефективного, стабільного законодавства про іноземні інвестиції та зовнішньоекономічну діяльність. Заходи державного регулювання за допомогою грошово-кредитної політики (емісія грошей, зміна облікової ставки, зміна обсягів обов'язкових резервів тощо), як правило, застосовуються не спеціально до іноземних інвесторів, а до всіх економічних суб'єктів. На великі іноземні компанії, що займаються виробництвом, ці заходи суттєво не впливають. Але слід зазначити, що іноземні інвестори розглядають практику застосування грошово-кредитних методів як показник державних пріоритетів у сфері економіки, а також для макроекономічного аналізу.

ВИСНОВКИ

Одним із найважливіших факторів, що сприяє припливові іноземних інвестицій у країну, є наявність ефективного, стабільного законодавства про іноземні інвестиції та зовнішньоекономічну діяльність. Зрозуміло, що окрім набутих знань у сфері інвестицій для успішного ведення міжнародного бізнесу, велику вагу має присутність зовнішніх чинників, таких як державне регулювання у інвестиційній сфері, а також вплив та контроль міжнародних інституцій за потоками капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Курило С. В. Інвестиційна політика, її сутність і роль у сучасних умовах [Електронний ресурс] / С. В. Курило. – Режим доступу :

-
- http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/...2/.../Econ_02_2009_Kurilo.pdf.
2. Киреев А. П. Международная экономика : в 2-х ч. – Ч. I. : Международная микроэкономика : движение товаров и факторов производства / А. П. Киреев. – М. : Международные отношения, 1997. – 416 с.
  3. Качурець Ч. І. Міжнародні інституції для лібералізації прямих іноземних інвестицій [Електронний ресурс] / Ч. І. Качурець, В. С. Корчун // Режим доступу :
http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp59/knp59_119-120.pdf.
  4. Любімов В. І. Особливості державного регулювання іноземних інвестицій: закордонний досвід / В. І. Любімов // Економічний простір. – 2009. – № 21. – С. 65–71.
  5. Шарова Ф. Л. Экономика иностранных инвестиций / Ф. Л. Шарова. – М. : МИЭП, 2007. – 88 с.
  6. Крючкова І. В. Теоретико-методологічні аспекти державного регулювання інвестиційної політики як важливого фактора економічного зростання / І. В. Крючкова, Р. В. Попельнюхов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1, Т. 2. – С. 298–301.
  7. Голубов М. І. Багатостороннє та двостороннє інвестиційне співробітництво країн в умовах регіоналізації світової економіки / М. І. Голубов // Донецький національний університет. – 2007. – С. 248–254.
  8. Мегер М. Прямі іноземні інвестиції та їхній вплив на регіональну економіку в Україні / М. Мегер // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20. 5. – С. 227–235.
  9. Старчук Є. Організаційно-правові засади захисту прав та інтересів інвесторів в Україні / Є. Старчук // Часопис Академії адвокатури України. – 2009. – № 3. – С. 18–24.
  10. Курило С. В. Інвестиційна політика, її сутність і роль у сучасних умовах [Електронний ресурс] / С. В. Курило. – Режим доступу :
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/...2/.../Econ_02_2009_Kurilo.pdf.